

Beata Molo

ORCID 0000-0002-4924-8950
Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Aleksandra Kruk

ORCID 0000-0002-7545-941X
Uniwersytet Zielonogórski

Niemcy wobec problemów bezpieczeństwa i współpracy międzynarodowej w XXI wieku. Wprowadzenie

Pierwsze ćwierćwiecze XXI wieku obfituje w dyskusje na temat wagi i znaczenia wyzwań międzynarodowych. Również niemieccy politycy prezentują strategię i programy osiągania przez Niemcy celów i interesów na arenie międzynarodowej. Ocena realizacji niemieckiej polityki bezpieczeństwa oraz poziomu współpracy międzynarodowej wymaga uwzględnienia wielu czynników o charakterze podmiotowym i przedmiotowym. Minister obrony Ursula von der Leyen proponowała „przywództwo z centrum”, a prezydent Joachim Gauck postulował zwiększenie „odpowiedzialności międzynarodowej” Niemiec. Podczas gdy minister spraw zagranicznych Guido Westerwelle opowiedział się za trwaniem przy „kulturze wstrzemięźliwości”, socjaldemokraci Sigmar Gabriel i Frank-Walter Steinmeier optowali za polityką zaangażowania Niemiec. Kanclerz Angela Merkel odnosząc się do dyskusji dotyczących rozbrojenia podkreślała, że odstraszanie stanowi istotny element stabilizacji środowiska międzynarodowego i postulowała realistyczne podejście do problematyki zbrojeń.

Dyskurs skomentował nestor niemieckiej dyplomacji Helmut Schmidt zwracając uwagę, że zmieniły się geopolityczne uwarunkowania współpracy transatlantycznej z XX wieku, na skutek wyłonienia się nowych silnych aktorów międzynarodowych.

Wśród wyzwań dominuje problematyka zbrojeń, terroryzmu, zmian klimatycznych oraz ochrony środowiska czy wyzwań demograficznych.

Odejście demokracji Baracka Obamy i przejście władzy przez Donalda Trumpa wpłynęło na dyskusję o ocenie współpracy transatlantyckiej, nie tylko w wymiarze politycznym, ale także gospodarczym. Pojawiły się postulaty dotyczące ponownego zdefiniowania, czym jest „wspólnota wartości” i jaka jest skuteczność starych sojuszy, opartych na procesach instytucjonalnych. Ten dyskurs, a także wzrost niestabilności spowodowany trwającymi konfliktami, skłonił Niemcy do postulowania kontynuowania multilateralizmu; deklarowania aktywnej współpracy w ramach NATO, UE czy osi Paryż–Berlin. Podkreślają one, że rywalizacja międzynarodowa w handlu i problemy demograficzne to wyzwania, które wymagają budowania strategicznych partnerstw i działań uwzględniających szybko przebiegające procesy globalizacyjne, uzależnione zarówno od postępu, jak i negatywnych działań ludzkości.

Przyjęte mechanizmy współpracy, w ramach ONZ, NATO czy UE powodują, że decyzje dotyczące zaangażowania międzynarodowego Niemiec wymagają za każdym razem odrębnych ocen i analiz. Nie zawsze osiągnięte jest porozumienie między partnerami, stąd nowe mechanizmy uwzględniające różne stopnie zaangażowania, np. mechanizm wzmocnionej współpracy w ramach wspólnej polityki zagranicznej i obrony Unii Europejskiej. Nowe rozwiązania są na bieżąco oceniane, a procesy ich wdrażania zależą od postrzegania przez członków międzynarodowych organizacji korzyści i strat ze współpracy. Stąd realizacja niemieckiej polityki bezpieczeństwa i umacnianie współpracy międzynarodowej zależy zarówno od twardej, miękkiej, jak i tzw. ostrej (*sharp*) siły.

Rozumienie znaczenia dyplomacji publicznej oraz tzw. e-dyplomacji nie powinno jednak przesłaniać klasycznego sposobu pojmowania wyzwań i zagrożeń, uwzględniającego tradycyjne paradygmaty w stosunkach międzynarodowych, wyjaśniającego warunki istnienia międzynarodowych sojuszy i tłumaczących przyczyny niezaoczonych konfliktów.

Dział „Artykuły i materiały” otwiera artykuł Bogdana Koszela pt. *The Influence of the Conflict in Ukraine (2014–2018) on Germany’s Relations with Russia*. Od połowy 2014 r. RFN prowadziła wobec Federacji Rosyjskiej politykę dwutorowości: sankcji i szukania dialogu w kwestiach międzynarodowych, próbując przy tym „europeizować” swoją politykę wobec Rosji. Jadwiga Kiwerska w opracowaniu pt. *Germany and the Crisis in Transatlantic Relations* poddaje analizie skutki wyboru Donalda Trumpa na prezydenta Stanów Zjednoczonych w listopadzie 2016 r. dla polityki Niemiec, jak i wspólnoty transatlantyckiej. Wobec narastającego napięcia we wzajemnych stosunkach oraz kryzysu w relacjach transatlantyckich, Niemcy podejmowały próby łagodzenia sporu – względnie przenosiły ciężar negocjacji z USA na forum Unii Europejskiej, czy też prezentowały asertywność wobec niektórych żądań administracji prezydenta Trumpa. Reakcję Niemiec na decyzję prezydenta Donalda Trumpa z 1 lutego 2019 r. o wycofaniu się przez Stany Zjednoczone z traktatu INF w związku z jego naruszeniem przez Rosję opisuje Krzysztof Malinowski w artykule *Germany’s Stance on the Termination of the INF Treaty by the US*. Artykuł *Multilateralism as Germany’s Response to Changes in the International Order in the 21st Century* pióra Joanny Dobosz-Dobrowolskiej traktuje o stosunku Niemiec do zmian w ładzie międzynarodowym w XXI wieku. W wątpliwość zostało poddane dalsze przywództwo

Niemcy wobec problemów bezpieczeństwa i współpracy międzynarodowej w XXI wieku

USA w świecie zachodnim, a Unia Europejska stała się głównym kanałem transmisji interesów RFN w skali globalnej. Dlatego też Niemcy postulują wzmocnienie suwerennej i zjednoczonej Europy – „Europe united” oraz promują wielostronne rozwiązania w globalnej polityce. Ocenę działalności Heiko Maasa w pierwszym roku sprawowania urzędu federalnego ministra spraw zagranicznych RFN zawiera artykuł Aleksandry Kruk pt. *Multilateralizm i partnerstwo strategiczne w dyplomacji Heiko Maasa (marzec 2018 – marzec 2019)*. Minister Maas jest zwolennikiem multilateralizmu i partnerstwa strategicznego w polityce międzynarodowej oraz promotorem koncepcji budowy „sojuszu multilateralisów”. Kolejne dwa artykuły dotyczą polityki Republiki Federalnej Niemiec wobec Chińskiej Republiki Ludowej. Tomasz Mrozowski w opracowaniu pt. *Strategiczni partnerzy czy systemowi konkurenci? Ewolucja polityki Niemiec wobec Chin* skoncentrował się na ewolucji polityki niemieckiej wobec Chin od początku XXI wieku, przy czym zwraca uwagę na dynamiczne zmiany w latach 2016–2019, próbując udzielić odpowiedzi na pytanie: Czy Chiny są nadal dla Niemiec strategicznym partnerem, czy już systemowym konkurentem? Z kolei Joanna Cielska-Klikowska swój artykuł *German Chinapolitik in the Era of the Belt and Road Initiative* poświęciła współczesnym problemom w stosunkach RFN z ChRL, analizując je w układzie współpraca-rywalizacja (inicjatywa 16+1, przejęcia strategicznych niemieckich przedsiębiorstw przez chińskich inwestorów, współzawodnictwo w Afryce). Artykuł Agnieszki Bielawskiej pt. *Niemiecka chadecja wobec integracji Turcji z Unią Europejską w kontekście kryzysu migracyjnego* skupia się na analizie stanowiska CDU i CSU wobec integracji Turcji z Unią Europejską w kontekście rozwiązywania kryzysu migracyjnego w 2015 r. Autorka prezentuje także postawy członków CDU i CSU wobec: pomocy finansowej dla Turcji, liberalizacji systemu wizowego dla tureckich obywateli, utworzenia europejskich kontyngentów i wprowadzenia w życie umowy o readmisji. Zależności między bezpieczeństwem energetycznym RFN a wyzwaniami ograniczenia zmian klimatu w drugiej dekadzie XXI wieku są przedmiotem analizy autorstwa Beaty Molo zatytułowanej *Climate Protection and German Energy Security in the Second Decade of the 21st Century*. Artykuł Piotra Kubiaka – *Kwestie bezpieczeństwa i obrony w programach wyborczych niemieckich partii politycznych w 2019 r.* – traktuje o wybranych zagadnieniach obronności i polityki bezpieczeństwa (wspólna polityka bezpieczeństwa i obrony UE, rozwijanie europejskich struktur obronnych, stosunek do NATO, współpraca przemysłów obronnych, eksport broni i stosunki z Federacją Rosyjską) w programach wyborczych niemieckich partii (CDU/CSU, Sojusz 90/Zieloni, SPD, AfD, Die Linke, FDP) opublikowanych przed wyborami do Parlamentu Europejskiego 26 maja 2019 r. Tę część numeru zamyka tekst Joanny Trajman pt. *Annegret Kramp-Karrenbauer – przyszła kanclerz RFN?*, opisujący karierę polityczną i światopogląd Annegret Kramp-Karrenbauer – od 7 grudnia 2018 r. przewodniczącej Unii Chrześcijańsko-Demokratycznej (CDU) – i ocenę jej szans na objęcie urzędu kanclerz Republiki Federalnej Niemiec.

W pierwszym z artykułów zamieszczonych w dziale „Z Kart Historii” Małgorzata Świder omawia projekty rozbrojeniowe z lat 80. XX wieku, w które zaangażowała się Polska (*Polskie inicjatywy rozbrojeniowe z lat 80. XX w. – Grupa robocza PZPR-SPD i plan Jaruzelskiego*). Zarówno prace w ramach grupy roboczej PZPR-SPD, jak i plan Jaruzelskiego z 1987 r., nawiązywały do wcześniejszych koncepcji, zwłaszcza planu Rapackiego i planu Gomułki. Powołanie wspólnej grupy roboczej PZPR-SPD miało

przysłużyć się przełamaniu izolacji międzynarodowej Polski, zaś plan Jaruzelskiego korespondujący z planem Michaiła Gorbaczowa, miał być podstawą innych inicjatyw rozbrojeniowych/pokojowych państw socjalistycznych. Ocena sposobu przedstawiania w prasie endeckiej („Kurier Poznański”, „Słowo Pomorskie”, „Myśl Narodowa. Tygodnik poświęcony kulturze twórczości polskiej”) wydarzeń, które miały miejsce bezpośrednio po upadku Republiki Weimarskiej jest przedmiotem opracowania Kamila Szoldra [*Prasa endecka wobec przejęcia władzy w Niemczech przez Adolfa Hitlera a kwestia bezpieczeństwa w Europie (styczeń–lipiec 1933)*].

Dział „Varia” zawiera opracowanie Danuty Gibas-Krzak pt. *Interwencja NATO w Jugosławii w 1999 roku. W dwudziestą rocznicę ataku – przyczyny i konsekwencje*, w którym analiza koncentruje się wokół uwarunkowań historycznych i politycznych operacji lotniczej NATO („Allied Force”) w Federalnej Republice Jugosławii (24 marca – 10 czerwca 1999 r.) oraz jej skutków, zwłaszcza powstania państwa Kosowo, które 17 lutego 2008 r. ogłosiło niepodległość (z poparciem m.in. Stanów Zjednoczonych Ameryki). W dziale „Recenzje” zostały omówione dwie godne uwagi publikacje: *Militaryzacja subregionu Zatoki Perskiej w perspektywie teorii regionalnych kompleksów bezpieczeństwa* (Paulina Stępniewska) oraz *Somalia: upadek i odbudowa* (Dominika Gawron). W części „Komunikaty, Sprawozdania” Dominik Marcinkowski przedstawił raport z międzynarodowej konferencji naukowej „Gedenktage im Schatten des Populismus”, która odbyła się w dniach 29 listopada – 1 grudnia 2018 r. w Landau in der Pfalz (Nadrenia-Palatynat). W konferencji uczestniczyli historycy, politolodzy i filolodzy z Niemiec, Polski, Czech i Węgier zajmujący się sposobami upamiętniania wydarzeń istotnych dla społeczeństw Europy Środkowo-Wschodniej w obliczu zjawiska populizmu.

*

Składamy podziękowania Autorkom i Autorom reprezentującym wiodące polskie ośrodki badawcze i uniwersyteckie (Instytut Zachodni im. Zygmunta Wojciechowskiego, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Zielonogórski), Zespołowi Recenzentów oraz Pracownikom Oficyny Wydawniczej AFM za wysiłek merytoryczny i organizacyjny włożony w przygotowanie niniejszego numeru czasopisma „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka”.